

بررسی سیاستهای

تشویق و توسعه

صادرات گندم در

کشورهای

عمده صادرکننده

فعالیت‌های انجام شده از طرف آنها خالی از فایده نیست. کشورهای صادر کننده گندم تا کنون سیاستهای گوناگونی را در صحنه بازارهای جهانی به آزمایش گذاشته اند اما تمام این فعالیتها در این جهت بوده است که اصولاً چه تجدید نظری در اعمال این سیاستها مستمراً ضرورت می یابد تا بتوان بر اساس آن هزینه ها را ثابت نگه داشت و در عین حال مزیتها را افزایش داد تا امکان رقابت اقتصادی فراهم شود. اکثر این سیاستها سعی در ایجاد یک موازنه بین عوامل اجتماعی - بعضاً سیاسی - و تجاری دارند^۱.

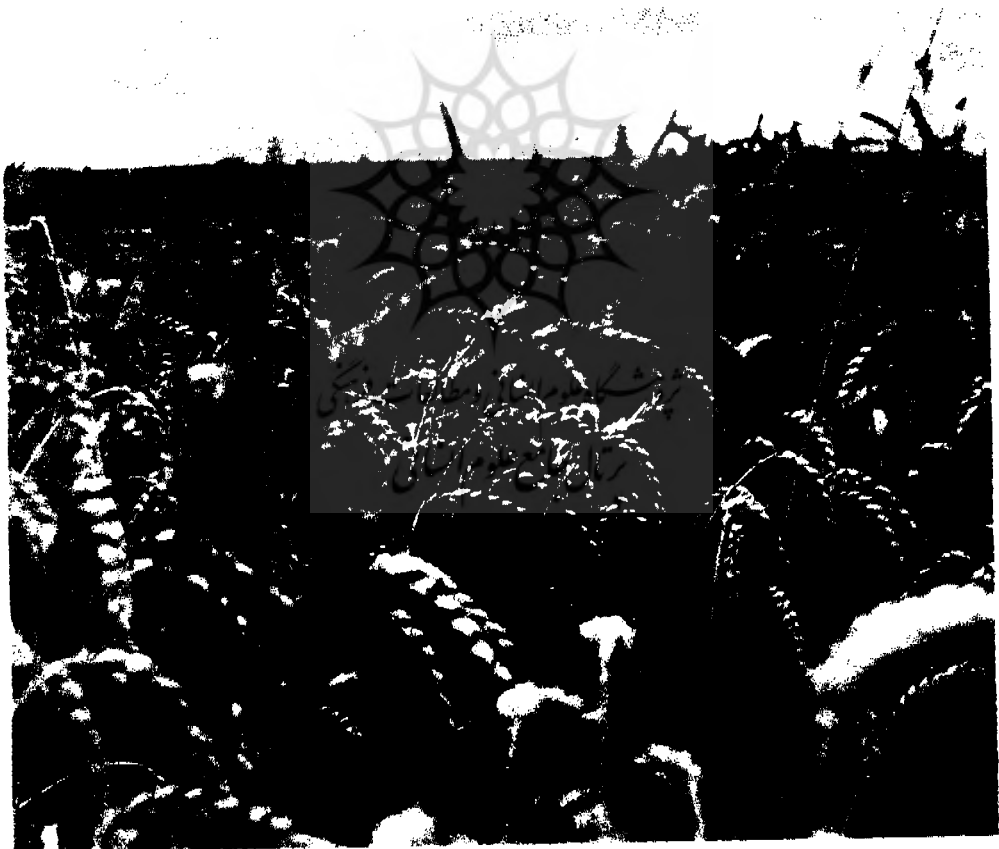
کلیه کشورهای صادرکننده بخصوص صادرکنندگان بزرگ گندم دائماً بدنبال اتخاذ سیاستهایی هستند که هم توانائی مالی تولیدکنندگان داخلی خود را حفظ کنند و هم بعنوان یک صادرکننده مطمئن، حضوری قوی در صحنه اقتصاد و بازار جهانی داشته باشند. این کشورها اغلب در قبال مسائل مختلف تجاری (اعم از نحوه برخورد با سطح قیمتها، میزان ذخائر و سهم خود در تجارت جهانی) با وجود سیاستهای بظاهر مختلف، اهداف مشترکی را دنبال می نمایند. بدین لحاظ بررسی و مقایسه این سیاستها و

(۱) منظور، ایجاد موازنه در سیاستهای حمایتی دولت (بوسیله سوبسیدهای مصرفی) از مصرف کننده و سیاستهای حمایتی دولت از تولید کننده و صادرکننده می باشد. عبارت دیگر اگر چه این سیاستها ظاهراً جنبه اقتصادی دارند اما در بعد داخلی از جنبه تأمین اهداف اجتماعی ملت و در بعد خارجی با انگیزه های سیاسی اعمال می شوند.

کشورهای صادرکننده گندم در جهت تشویق و توسعه صادرات، اگر چه سیاستهای بظاهر متفاوتی دارند اما اهداف مشترکی را دنبال می‌نمایند.

طرفی استفاده از اهرم اعتبارات و یا سوبسیدهای صادراتی برای همه کشورها امکان پذیر نیست ولی همه کشورها بنوعی سعی در استفاده از آن دارند. اگر چه مسئله اعتبارات صادراتی در تجارت جهانی گندم پدیده جدیدی نیست و شکل تازه‌ای از همان قرار دادهای نسبه سنتی است که در جهت جلب مشتری یا حفظ و توسعه بازارهای جدید

برای همه این کشورها حمایت از تولید، تولید کننده و صادر کننده بصورت ایجاد تضمینهای مالی و اقدام در مقابل سایر رخدادهای طبیعی غیر منتظره امری پذیرفته شده و بدیهی است اما حمایت از تولید بایستی به نحوی صورت پذیرد که قدرت رقابت هریک از این کشورها را در صحنه صادرات و بازارهای جهانی کاهش ندهد. از

بکار میرود اما پیچیدگی و ظرافت‌های خاص سیاسی-تجاری حاکم بر این سیاستها در جهت نحوه گزینش دریافت کنندگان اینگونه تسهیلات اعتباری از سوی کشورهای اعطا کننده این اعتبارات یا تخفیفهای صادراتی خود مقوله‌ای است که آنرا از شکل‌های سنتی متمایز می‌سازد.

بحث بر سر سیاستهای تولیدی و تجاری در زمینه گندم ما را با شیوه‌هایی که کشورهای قدرتمند در جهت حمایت از تولید (و تنظیم آن در مواقع ضروری جهت تثبیت نسبی قیمتها) و تشویق صادرات بکار گرفته‌اند - و از این طریق توانسته‌اند گوی سبقت را از کشورهای در حال توسعه ربوده، تولید گندم را در کشورهای جهان سوم غیر اقتصادی ساخته و آنها را بیش از پیش در گرداب نفوذ اقتصادی-سیاسی خود غرق سازند. آشنا ساخته و لزوم تدوین سیاستها و اعمال حمایت‌های لازم را برای تولید کنندگان داخلی و بعضاً تشویق صادرات غیرنفتی کشور گوشزد مینماید.

اصولاً کشورهای توسعه نیافته با اعمال سیاستها - حتی در بدترین شرایط اقتصادی - توانسته‌اند سهم خود را در تولید و تجارت جهانی حفظ و بعضاً افزایش دهند و با اعمال سیاستهای حمایتی سلطه خود بر بازار جهانی را استمرار بخشند. این کشورها بصورتی سازمان یافته، سوبسیدهای

تولیدی و صادراتی را همراه با سایر تسهیلات اعتباری و تخفیفهای صادراتی، مورد توجه قرار می‌دهند. در حالیکه با کمال تأسف کشورهای در حال توسعه بعلا مشکلات خاص سیاسی - اجتماعی - اقتصادی خود ناگزیر به صرف اعتبارات عمومی در ارائه سوبسیدهای مصرفی به مصرف کنندگان می‌باشند تا به حدی که توان مالی آنها برای حمایت از تولید کننده و اعطای سوبسیدهای تولیدی بشدت کاسته می‌شود.

جدول (۱) نسبت کل سوبسید پس‌رداختی (PSE)^۱

به کل ارزش دریافتی از ناحیه فروش کالاهای مختلف تولید شده را در کشورهای مختلفی از گروه کشورهای توسعه یافته نشان میدهد. همانگونه که مشهود است مقدار سوبسید اختصاص داده شده به همه کالاهای (علی‌الخصوص با شدت بیشتری در مورد گندم) طی دوره ۱۹۸۴ - ۱۹۸۶ که قیمت‌های گندم بشدت کاهش یافته بود، بسیار بیشتر از دوره ۱۹۷۹ - ۸۱ بوده است. طی دوره مورد بررسی ما به التفاوت قیمت برای تولید کننده (PSE) برای تمام کشورها مشخص شده در جدول افزایش داشته و بدیهی است که هزینه این سوبسیدها عمدتاً از طریق بودجه عمومی و یا از طریق صندوق واریز عوارض و

(۱) در مجموع کمک به بخش کشاورزی را با استفاده از (PSE) یا ما به التفاوت قیمت برای تولید کننده و (CSI) یا ما به التفاوت قیمت برای مصرف کننده مورد ارزیابی و سنجش قرار می‌دهند.

جدول (۱): مقایسه درصد یا نسبت کل سوبسید^۱ پرداختنی به کل ارزش دریافتی از ناحیه فروش کالاهاى مختلف در کشورهای منتخب

واحد: درصد (متوسط دودوره در سالهای ۸۶-۱۹۸۴ و ۸۱-۱۹۷۹)

کشور	کالا	گندم	غذای دامی	برنج	شکر (معادل تصفیه شده)	شیر	گوشت گاو و گوسفال	گوشت خوک
ایالات متحده آمریکا	۱۹۸۴-۸۶	۲۴/۲	۲۰	۶۱	۷۶	۶۶/۳	۹/۴	۶/۴
	۱۹۷۹-۸۱	۱۴/۲	۹/۲	۶/۸	۱۵/۲	۵۵/۲	۸/۸	۵/۴
نیوزیلند	۱۹۸۴-۸۶	۱۲/۱	۹/۴	-	-	۱۳/۶	۱۱/۲	۱۳
	۱۹۷۹-۸۱	۰/۲	۱۰/۵	-	-	۲۰	۱۲/۷	۲۱/۸
ژاپن	۱۹۸۴-۸۶	۹۷/۷	۹۸/۱	۸۵/۹	۷۱/۸	۸۱/۸	۵۵/۲	۴۰/۱
	۱۹۷۹-۸۱	۹۵/۷	۹۵/۹	۷۰/۸	۲۶/۴	۷۸/۸	۵۳/۲	۲۲/۲
ارژانتین اروپا ۱۵ کشور	۱۹۸۴-۸۶	۳۶/۳	۲۶/۲	۶۸	۷۴/۷	۵۵/۸	۵۳	۶/۲
	۱۹۷۹-۸۱	۲۷/۹	۲۳/۶	۱۴/۶	۳۳/۹	۶۶/۷	۴۱/۹	۶/۸
کانادا	۱۹۸۴-۸۶	۴۱/۱	۴۲/۱	-	۳۶/۸	۹۶/۷	۱۵/۶	۵
	۱۹۷۹-۸۱	۱۴/۸	۱۵/۴	-	۱۴/۵	۷۳/۷	۱۰/۸	۸
اسرائیل	۱۹۸۴-۸۶	۱۲/۵	۷/۵	۲۴/۷	۲۰/۷	۵۱/۸	۱۱/۸	۴/۴
	۱۹۷۹-۸۱	۷/۳	۵/۸	۱۵/۹	۰/۴	۳۳/۴	۷/۸	۵/۴

UNCTAD, UNCTAD Bulletin, No. 250 (Feb 1989), p.10.

مأخذ:

(۱) این نسبت تحت عنوان Producer Subsidy Equivalent یا اصطلاحاً (PSE) بکار برده می شود.

تعرفه‌های گمرکی بر کالاهای وارداتی پرداخت می‌شود. بطور کلی در مواقعی که مازاد عرضه گندم شروع به افزایش مینماید و قیمت‌ها روبه کاهش می‌گذارند، رقابت‌های تجاری بین کشورهای صادرکننده و استفاده از اعتبارات صادراتی و سوبسیدهای پرداختی تولیدکنندگان و صادرکنندگان جهت افزایش شانس رقابت و جلب مشتریان بیشتر، بشدت افزایش خواهد یافت در اینگونه مواقع تسهیلات اعتباری با نرخهای بهره پائین و باز پرداختهای طویل‌مدت به متقاضیان پیشنهاد می‌شود و بدیهی است که کشورهای که توان مالی رقابت در عرصه تسهیلات اعتباری را نداشته باشند ناچارند که قیمت‌های پائین‌تری را پیشنهاد نمایند تا محصول آنها در بازارهای جهانی امکان رقابت داشته باشد. بعنوان مثال میتوان از ایالات متحده آمریکا بعنوان کشوری که توانائی اعطای اعتبارات صادراتی جهت گسترش فروش و توسعه صادرات گندم خود را دارد و از آرژانتین بعنوان کشوری که جهت افزایش توان رقابتی خود ناچار به کاهش مالیاتها و قیمت‌های صادراتی میباشد نام برد.

در سالهای اخیر اجرای برنامه‌های مختلف صادراتی توسط کشورهای صادرکننده‌ای که توان مالی کافی داشته‌اند (ایالات متحده آمریکا) باعث افزایش سهم این کشورها در بازار جهانی شده است. تأثیر این برنامه‌های بگونه‌ای بوده که آنرا از شکل یک کمک صادراتی صرف به صورت یک

نوع بازاریابی کاملاً هدف‌دار و آنهم با اهدافی سیاسی - اقتصادی در آورده است بطوری که حساسیتهای شدیدی را در دیگر صادرکنندگان گندم (خصوصاً بازار مشترک اروپا) برانگیخته و اجرای برنامه‌های متقابل را سبب شده است. در این میان جنگ سوبسیدها بین ایالات متحده آمریکا و بازار مشترک اروپا بضرر کشورهای نظیر آرژانتین و بعضاً استرالیا که توان رقابتی کمتری دارند تمام می‌گردد. زیرا بدلیل بروز رقابت‌های شدید و جنگ سوبسیدها بین غولهای کشاورزی و بدنبال آن کاهش قیمت‌ها - بعضاً علی‌رغم افزایش حجم صادرات گندم - میزان ارزش صادرات کاهش یافته است. از طرفی قیمت‌های پائین‌تر علاوه بر کاهش درآمدهای صادراتی، هزینه گزاف مالی برای دولتهائی به ارمغان می‌آورند که ناچارند بهر صورت ممکن از تولیدکنندگان خود حمایت‌های جدی بعمل آورند. اما در نهایت این سرمایه‌گذاری به نفع کشورهای با بنیه اقتصادی قویتر تمام خواهد شد زیرا سهم و سلطه آنها در بازارهای جهانی را نه تنها حفظ، بلکه گسترش خواهد داد.

برابر جدول (۲) سهم فروشهای نقدی پنج صادرکننده عمده گندم در کل صادرات گندم از ۸۰ درصد در سال ۱۹۸۰/۸۱ به ۶۲ درصد در سال ۱۹۸۶/۸۷ کاهش نشان میدهد در حالیکه سهم فروشهای اعتباری و کمکی طی همین مدت از ۲۰ به ۳۸ درصد افزایش یافته است. طی این مدت سهم

جدول (۲): سهم صادرات گندم توسط هریک از کشورهای صادرکننده عمده به تفکیک نوع معامله در هریک از این کشورها

واحد: درصد

کشور	نوع معامله	۱۹۸۰/۸۱	۱۹۸۱/۸۲	۱۹۸۲/۸۳	۱۹۸۳/۸۴	۱۹۸۴/۸۵	۱۹۸۵/۸۶	۱۹۸۶/۸۷
آرژانتین	نقدی	۹۲	۱۰۰	۹۹	۱۰۰	۹۷	۹۰	۸۸
	اعتباری *	۶	-	۱	-	۳	۱۰	۱۲
	کمکی (۱)	۱	-	-	-	-	-	-
	جمع	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
استرالیا	نقدی	۶۷	۸۲	۸۲	۷۴	۷۵	۷۷	۷۳
	اعتباری *	۲۹	۱۴	۱۶	۲۳	۲۳	۲۲	۲۴
	کمکی	۴	۴	۲	۳	۲	۱	۲
	جمع	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
کانادا	نقدی	۷۳	۸۰	۶۰	۸۳	۸۳	۸۲	۸۳
	اعتباری *	۲۴	۱۷	۳۶	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰
	کمکی	۳	۳	۴	۴	۵	۷	۷
	جمع	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
بازار مشترک اروپا	نقدی	۸۱	۷۸	۷۷	۸۴	۷۶	۷۳	۸۱
	اعتباری *	۱۲	۱۳	۱۶	۷	۱۵	۲۰	۱۲
	کمکی	۷	۹	۷	۹	۹	۷	۷
	جمع	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
ایالات متحده آمریکا	نقدی	۸۴	۸۴	۶۰	۶۰	۶۵	۴۰	۲۴
	اعتبارات مختلط	-	-	۱۰	۷	۱	-	-
	EEP	-	-	-	-	-	۹	۳۱
	اعتباری *	۸	۸	۲۰	۲۱	۲۱	۳۴	۲۲
	اعتباری **	۶	۶	۸	۹	۳	۱۵	۱۰
	کمکی	۲	۲	۲	۳	۱۰	۲	۳
جمع	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	

جمیع کشورهای صادرکننده							
۶۲	۶۷	۷۵	۷۴	۶۸	۸۴	۸۰	نقدی
۱۰	۳	-	-	-	-	-	EEP
۲۰	۲۲	۱۷	۱۸	۲۵	۱۰	۱۴	اعتباری *
۳	۴	۱	۴	۳	۳	۳	اعتباری **
۴	۴	۷	۴	۴	۳	۳	کمکی
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	جمع کل

مأخذ: مؤسسه مطالعات و پژوهشهای بازرگانی، بازار جهانی گندم، (در دست انتشار)
 (EEP) برنامه توسعه صادرات آمریکا

* اعتبارات تا ۳ سال

** اعتبارات بیش از ۳ سال

(۱) منظور از کمکی، کمکهای غذایی این کشورها میباشد که بصورت رایگان صورت می‌پذیرد.

۳ درصد دیگر نیز به صورت رایگان تحت برنامه‌هایی کمکی نظیر «غذا برای صلح» و «غذا برای پیشرفت» به کشورهای مورد نظر هدیه شده است در حالیکه کل اعتبارات اعطا شده کوتاه مدت این کشور در جهت صادرات گندم طی دوره ۸۱/۱۹۸۰ بیش از ۱۶ درصد نبوده است. در سال ۸۳/۱۹۸۲ سهم این نوع معاملات (اعتباری) توسط کشور کانادا تا ۳۶ درصد از کل ارزش صادرات گندم این کشور افزایش یافت بطوری که فقط ۶۰ درصد از صادرات گندم این کشور در این سال بصورت نقدی بفروش رفته و ۴ درصد آن بصورت کمکی‌های غذایی بوده است همچنین بطور متوسط طی

صادرات گندم آرژانتین بصورت نقدی از ۹۲ به ۸۸ درصد و سهم صادرات نقدی آمریکا از ۸۴ درصد کل صادرات به ۲۴ درصد کاهش یافته است و در عین حال فروشهای اعتباری این دو کشور به ترتیب از ۶ به ۱۲ درصد برای آرژانتین و از ۱۴ به ۷۳ درصد برای ایالات متحده آمریکا افزایش یافته است. بعنوان مثال در دوره ۸۷/۱۹۸۶ حدود ۳۱ درصد از کل صادرات گندم ایالات متحده آمریکا تحت برنامه تشویق صادرات (1:1:1) صورت گرفته و ۴۲ درصد بقیه تحت برنامه‌های دیگر اعتباری (کوتاه مدت یا بلند مدت) نظیر قانون عمومی ۴۸۰ (PL.480) و یا اعتبارات مختلط و ... صادر شده است که

(1): Public Law 480

طراحی می‌شوند. به همین جهت ذیلاً به برخی از فعالیتهای و سیستمهای مختلف صادراتی در کشورهای عمده صادرکننده گندم و همچنین نحوه تعیین قیمت و روشهای مختلف اعتباری که برای گسترش صادرات اعمال می‌شوند اشاره خواهد شد.

سالهای مورد بررسی حدوداً ۱- صادرات گندم استرالیا در چارچوب تسهیلات اعتباری انجام شده است. طی اینمدت بطور متوسط حدود ۱۴ درصد کل صادرات گندم بازار مشترک اروپا نیز تحت تسهیلات اعتباری و سوبسیدهای صادراتی و حدود ۸ درصد آن در چارچوب کمکهای صادراتی صورت گرفته است اما در مواقعی نظیر سال ۸۷/۱۹۸۶ که امکان رقابت در بازار (بدون استفاده از اعطای اعتبارات و سوبسیدهای صادراتی) وجود دارد سهم فروشهای نقدی این بازار افزایش می‌یابد.

الف - ایالات متحده آمریکا

بازار گندم آمریکا از خریداران و فروشندگان متعددی تشکیل شده که در یک سیستم بازاریابی خاص جهت هدایت معاملات^۱ متمرکز شده‌اند. این سیستم میتواند تأثیراتی که از ناحیه تصمیمات خرید یا فروش بر قیمت‌های جاری بازار وارد آید را به حداقل برساند. در سیستم ایالات متحده قیمت‌های بازار به سمت قیمت‌هایی که در آن میزان عرضه با میزان تقاضا در تعادل است گرایش دارد البته سطح عمومی قیمت‌های گندم طبعاً تحت تأثیر برنامه‌های مختلف اعطای وام‌های تضمینی و تعیین «قیمت هدف»^۲ توسط دولت قرار خواهد

در هر یک از کشورهای عمده صادرکننده ارتباط مناسبی بین قیمت‌های حمایتی و سیستمهای صادراتی برقرار می‌باشد. در استرالیا و کانادا سازمان گنده آنها عمدتاً مسئولیت صادرات گندم را بعهده دارد اگر چه میزان قابل توجهی نیز توسط تجاریبخش خصوصی بعنوان کارگزار معامله می‌شود. در بازار مشترک اروپا، کمیسیون خاصی سیاست‌های صادراتی را تعیین می‌نماید اما عملیات تجاری بوسیله شرکتهای بازرگانی اجرا می‌شود. سیستم صادراتی در ایالات متحده آمریکا عمدتاً در انحصار و اختیار شرکتهای بزرگ تجاری می‌باشد اما چنانکه ذکر شد تمامی سیستمهای صادراتی و مداخله‌های رسمی جهت توسعه فروش و باقیماندن در بازار،

(1): Transaction

(2): Target Price

هدف اصلی از تصویب این قانون را میتوان بطور عمده توسعه سیاست خارجی آمریکا از طریق صادرات مازاد محصولات کشاورزی (و ایجاد بازار برای این منظور) دانست که جنبه‌هایی از آن بعضاً در پوشش مبارزه با قحطی و گرسنگی در جهان عنوان می‌شود. مفاد این قانون دارای سه بند زیر میباشد:

الف - توسعه کمکهای غذایی از طریق فروشهای ترجیحی به کشورهای در حال توسعه؛
پرداختهای تحت لوای این قانون در

گرفت، بنحوی که سطح «قیمتهای هدف» یا وامهای اعطاء شده خود در میزان عرضه گندم به بازار یا وارد شدن آن به سیستم برنامه‌های دولتی و همچنین وارد شدن ذخائر به بازار مؤثر خواهد بود و نتیجتاً میزان عرضه یا عدم عرضه آن در قیمت‌های واقعی تعادل تأثیر خواهد گذاشت. برای تعیین یا بیان قیمت‌های واقعی دو مکانیزم اصلی در این کشور وجود دارد:

الف: بازار نقدی بدون تشریفات
ب: بورسهای سازمان یافته جهت معاملات سلف در شیکاگو، کانزاس سیتی و

مسئله اعتبارات صادراتی در تجارت جهانی گندم پدیده جدیدی نیست بلکه شکل تازه‌ای از همان قراردادهای نسیه سنتی است که در جهت جلب مشتری یا حفظ و توسعه بازارهای جدید بکار می‌رود.

معاملات، میتواند با نرخهای بهره‌ای که بطور قابل توجهی کمتر از نرخهای بهره تجاری بازار میباشد، تا مدت باز پرداخت بیست سال بطول انجامد و این زمان تحت شرایطی (بسته به میزان روابط سیاسی - تجاری با کشور اعتبار گیرنده) میتواند هر ده سال یکبار تمدید و تا چهل سال تعمیم داده شود. در هر قرار دادی یک پیش پرداخت (حداقل ۵٪ به دلار آمریکا و یا ۱۰ تا درصد ارزش کالا به پول ملی کشور استفاده کننده) پیش بینی شده است.

ب - اعطای بخششها و کمکهای غذایی برای تخفیف آثار و عوارض قحطی، خشکسالی و مبارزه با سوء تغذیه در جهان و

مینیا پولیس. بازارهای سلف هم بعنوان محلی است برای انجام معاملاتی که تحویل کالا در آینده در آنجا صورت می‌پذیرد و هم تا حدود زیادی به ارائه اطلاعات تجاری و قیمت‌ها برای سهامداران و عموم مردم کمک می‌نماید. بطور کلی قیمت‌های سلفی که موعده آن تقریباً فرا رسیده است بنیانی برای تعیین قیمت‌های نقدی بازار فراهم می‌کند. قیمت‌های واقعی که در معاملات نقدی پرداخته می‌شود بسته به موقعیت زمانی و مکانی، نوع و میزان رطوبت گندم تعیین می‌شود. اما تسهیلات اعتباری صادراتی در ایالات متحده آمریکا به ترتیب عبارتند از:

۱- قانون عمومی ۴۸۰ (PL 480)

متعهد شوند به ازای باز پرداختها، درآمد حاصل از فروش این کالاها در بازار داخلی را صرف توسعه و گسترش پروژه‌های تعیین شده (توسط دولت آمریکا) بنمایند. «بدیهی است این پروژه‌ها از آن نوع پروژه‌هایی خواهند بود که وابستگی این کشورها را به ایالات متحده بعنوان بازار

سایر موارد ضروری و بلاای طبیعی. ج: این بند تحت عنوان «غذا برای توسعه^۱» به کشورهای واردکننده اجازه می‌دهد که کالاهای کشاورزی ایالات متحده آمریکا را براساس بند الف خریداری نمایند و در کشور خود بفروش رسانند، مشروط برآنکه کشورهای دریافت‌کننده

مصرف مطمئن برای کالاهای صنعتی این کشور حفظ و گسترش دهند»

در سال ۱۹۸۵ نیز در قالب «قانون امنیت غذایی» برنامه جدیدی جهت کمکهای غذایی تحت عنوان «غذا برای پیشرفت»^۱ بتصویب رسید. این قانون کشورهای دریافت کننده این کمکها را متعهد می سازد که نقش بخش خصوصی را

حداقل ۷۵ درصد از مواد غذایی اعطا شده تحت این برنامه باید بصورت محصولات پردازش شده نهائی و یا بسته بندی شده باشد. «ملاحظه می شود که در تمام موارد فوق دقت شده است که کالاهای صرفاً مصرفی که ایجاد و یا حصول هیچگونه ارزش افزوده ای در آن ممکن نباشد، شرط اصلی قرار داد عنوان شود و همچنین سعی شده

کشورهای توسعه یافته صادرکننده به شکل سازمان یافته ای سوبسیدهای تولیدی و صادراتی را همراه با سایر تسهیلات اعتباری و تخفیفهای صادراتی مورد توجه قرار می دهند. در حالیکه با کمال تأسف کشورها در حال توسعه بعلت مشکلات خاص سیاسی - اجتماعی - اقتصادی خود ناگزیرند اعتبارات عمومی را صرفاً در ارائه سوبسیدهای مصرفی به مصرف کنندگان (عمدتاً شهری) اختصاص دهند تا حدی که توان مالی آنها برای حمایت از تولید کننده و اعطای سوبسیدهای تولیدی بشدت کاسته می شود.

است که سود احتمالی ناشی از این گونه معاملات صرف پروژه های مستقل ملی نگردد بلکه صرف پروژه هایی که بازار مصرف کالاهای آمریکائی را در این کشورها رواج دهد، گردد.»

۲- برنامه (GSM-102) از سال ۱۹۷۹ سیاست ایالات متحده از سیستم پرداخت مستقیم اعتبارات دولتی به سوی سیستم تضمینهای اعتباری تغییر جهت یافت. مفاد این برنامه به کشورهای وارد کننده پیشنهاد دریافت اعتبار (حداکثر بمدت سه سال) از بانکهای آمریکائی را با نرخ بهره تجاری

در توسعه کشاورزی گسترش دهند و همچنین اجازه میدهد بیش از ۱۰ درصد (ارزش) از کالاهائی را که در قالب «بند الف قانون عمومی ۴۸۰» به کشورهای دریافت کننده فروخته می شود به پول جاری آن کشورها معامله شود در اعطای این کمکهای ترجیحی باید از کشتی های با پرچم آمریکا جهت حمل استفاده شود.

از دیگر کانالهای قانونی عمده عرضه مازاد محصولات این کشور برنامه «غذا برای صلح»^۲ میباشد که سالیانه بودجه ای حدود یک میلیارد دلار به آن اختصاص می یابد و

(1): Food For Progress

(2): Food For Peace

بطور کلی رقابت‌های تجاری بین کشورهای صادرکننده و استفاده از حداکثر اعتبارات صادراتی و سوسیدهای پرداختی به تولیدکنندگان و صادرکنندگان در مواقع افزایش مازاد عرضه گندم و کاهش قیمت‌ها، بشدت افزایش خواهد یافت.

۱۹۸۹ به یک میلیارد دلار برسد، تعیین نمود. این برنامه جدید که GSM-103 نامیده شد، بمشابه برنامه GSM-102 عمل می‌نماید اما استثنائاً از میان تمام روش‌های اعتبارات صادراتی در این برنامه، ضمانت‌های اعتباری صادراتی می‌تواند از سه تا ده سال تعمیم داده شود. این برنامه ظاهراً برای حل مشکلات مالی کشورهای در حال توسعه طراحی شده است که بتوانند سایر خریدهای خود را بصورت نقدی انجام دهند.

۴- برنامه «اعتبارات مختلط^۳»:
براساس این برنامه که تلفیقی از برنامه‌های اعتباری قبلی بوده است، اعطای اعتبارات مختلط سه ساله جهت توسعه صادرات کالاهای کشاورزی ایالات متحده با نرخ بهره کمتر (و عمدتاً برای کشورهای در حال توسعه) پیش‌بینی شده بود. این برنامه در فوریه سال ۱۹۸۵ بدنبال تصویب قانون حمل ترجیحی لغو شد. در این برنامه تصریح شده بود که نیمی از تمام حمل و نقل دریائی گندم بایستی با ناوگان دارای پرچم دولت آمریکا صورت گیرد. به همین دلیل قیمت‌های

مینماید، مشروط بر آنکه کالاهای کشاورزی خریداری گردد. این برنامه توسط قسمت مدیریت فروش‌های عمومی (GSM^۱) سازمان اعتبارات کالائی^۲ (CCC) به اجرا در می‌آید. معمولاً سازمان اعتبارات کالائی از تاریخ صدور بمدت حداکثر سه سال ۹۸ درصد از ارزش بندری کالای صادراتی باضافه سالیانه ۸ درصد بهره متعلقه را ضمانت می‌نماید. این اعتبارات با توجه به توانائی‌های مختلف کشورها برای باز پرداخت آن و جهت توسعه و گسترش بازار ایالات متحده آمریکا اختصاص داده می‌شود. دولت آمریکا همه ساله فهرست کشورهای دوستی را که میتوانند از این تسهیلات استفاده کنند و یا فهرست کشورهایی که استفاده آنها از این اعتبارات ممنوع است را معین می‌نماید.

۳- برنامه GSM-103 - قانون امنیت غذائی ۱۹۸۵ سالیانه حدود ۵ میلیارد دلار برای برنامه GSM-102 اختصاص داد و سالانه حدود ۵۰۰ میلیون دلار آنرا جهت اجرای برنامه حد وسطی که سقف آن تا سال

(1): General Sale Manager

(2): Commodity Credit Corporation

(3): Blended Credit

فروش گندم ایالات متحده در اثر افزایش هزینه حمل گندم با کشتیهای آمریکان نسبت به سایر کشتیها ترقی نمود لذا در قانون جدید که در چارچوب قانون امنیت غذایی تدوین شده بود تعدیلی نیز در لایحه حمل ترجیحی صورت گرفت منبسی بر اینکه قانون حمل ترجیحی فوق الذکر شامل کالاهای کشاورزی مشمول برنامه اعتبارات صادراتی نگردد. اما ۷۵ درصد از کمکهای غذایی آمریکا بایستی با کشتیهای آمریکائی صورت پذیرد که این رقم قبلاً ۵۰ درصد بوده است.

۵- برنامه گسترش صادرات (EEP)

این برنامه که همان اهداف قبلی را دنبال می نماید در ماه مه سال ۱۹۸۵ توسط وزارت کس و رزی آمریکا اعلام گردید. اما این برنامه از یک ویژگی برخوردار است و آن سعی در قابل رقابت نمودن هر چه بیشتر کالاهای صادراتی علی الخصوص در ارتباط با رقبای صادرکننده ای که دست به فعالیت های وسیع بازاریابی با اعطای سوبسیدهای صادراتی زده اند را دارد. طبق این برنامه کالاهائی با تخفیف خاص جهت معامله و انعقاد قرارداد با کشورهایائی که استفاده از اعتبارات این برنامه برای آنها مجاز است از محل ذخائر دولتی به صادرکنندگان پیشنهاد می شود که سطح این تخفیفها بوسیله پیشنهادهای رقابتی خریداران تحت یک سیستم

مناقضه ای تعیین می گردد. تخفیفها یا سوبسیدهای صادرکنندگان از طریق گواهینامه های عمومی و بی نام (ژنریک) که قابل معامله در سازمان اعتبارات کالائی هستند قابل پرداخت میباشد. قانون امنیت غذایی، برنامه « EEP » را تا سال ۱۹۹۰ تمدید کرده است. برابر این قانون تا سال مالی ۱۹۸۸ تا مبلغ ۲ میلیارد دلار میتوان در چارچوب برنامه « EEP » به منظور اعطای امتیازات تجاری و سوبسیدهای صادراتی استفاده نمود. بطور کلی $\frac{۲}{۳}$ از کل مبالغ در نظر گرفته شده جهت برنامه « EEP » متعلق به گندم میباشد. اجرای برنامه گسترش صادرات (EEP) توسط ایالات متحده آمریکا بعد از سال ۱۹۸۵ توان رقابتی این کشور را بشدت بالا برد بگونه ای که سهم صادرات گندم این کشور در بازارهای جهانی را از ۲۸ درصد سال ۸۸/۱۹۸۷ به ۴۲ درصد در سال ۸۸/۱۹۸۷ افزایش داد. تأثیر این برنامه بگونه ای بود که از صورت یک کمک صادراتی صرف به یک نوع بازاریابی کاملاً هدفدار و آنهم با اهدافی سیاسی - اقتصادی در آمد بنحوی که بابرانگیختن حساسیتهای شدیدی در دیگر صادرکنندگان، جنگ سوبسیدها را بین ایالات متحده و بازار مشترک اروپا سعه و ساخت. در حال حاضر برنامه « EEP » جزء عمده ترین عوامل تأثیر گذار بر سطح قیمتهای جهانی گندم

(D) Export Enhancement Programme

میباشد و مظنه قیمت در بورسها معاملات بین المللی را تحت الشعاع قرار می دهد زیرا با توجه به سهم بسیار زیاد این کشور در صادرات جهانی گندم، عمدتاً محدوده ارتباطات تجاری بین ایالات متحده و کشورهای طرف قراردادی که از تسهیلات اعتباری برنامه گسترش صادرات استفاده می کنند تعیین کننده سطح قیمت های بازاری می باشد. قابل توجه است که قیمت های جهانی گندم از تنی

فروش پای اعتباری ایالات متحده آمریکا از ۱۴ درصد در دوره ۸۱/۱۹۸۰ به بیش از ۷۳ درصد در دوره ۸۷/۱۹۸۶ افزایش یافته است.

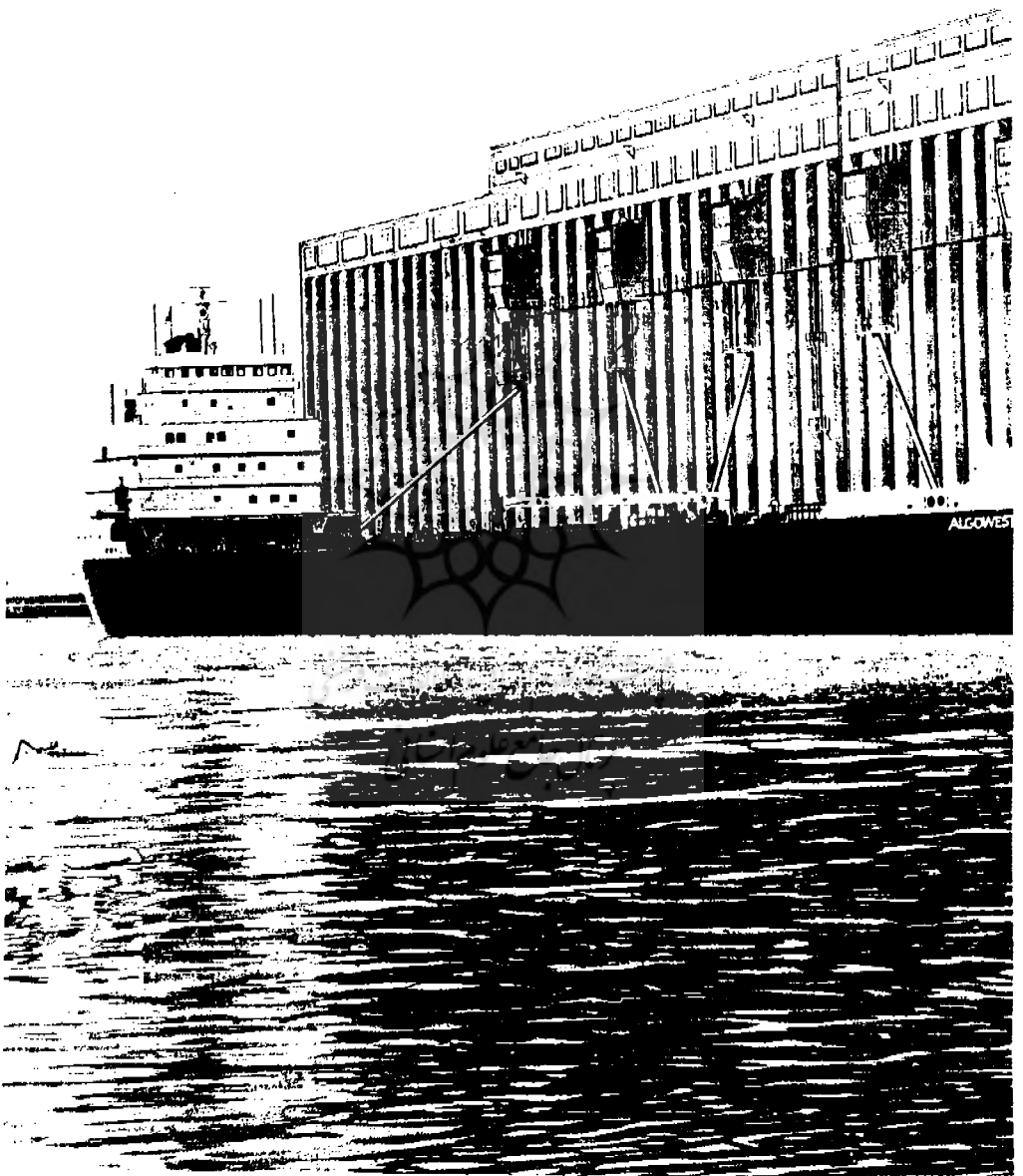
اردن، کنیا، مکزیک، مراکش، زئیر، لبنان، نیجریه، فیلیپین، سنگال، سریلانکا، تونس، ترکیه، یمن، یوگسلاوی، لهستان، رومانی، آلمان شرقی و اتحاد جماهیر شوروی.

۶- سوبسیدهای صادراتی: استفاده از سوبسیدهای صادراتی در قالب ماده ۳۰۱ قانون تجارت سال ۱۹۷۴ توسط ریاست جمهوری تعیین و ابلاغ می شود اعتبارات این موضوع در مواردی که سایر کشورهای صادر کننده جهت تشویق صادرات محصولات کشاورزی خود تسهیلاتی را قائل می شوند، قابل استفاده است تا اثرات ناشی از برنامه های تجاری آنها را در بازارهای جهانی جبران نماید.

۷- معاملات تهاتری - مبادله کالاهای آمریکائی بصورت پدای پای نیازیکی از

۱۷۸ دلار در سال ۱۹۸۰ به تنی ۱۲۲ دلار در سال ۱۹۸۶ تنزل نمود که قسمت عمده کاهش اخیر متأثر از برنامه گسترش صادرات ایالات متحده و سوبسیدهای صادراتی بازار مشترک و دیگر صادرکنندگان عمده گندم (در جنگ سوبسیدها) بوده است، زیرا سایر صادرکنندگان نیز ناچاراً جهت امکان رقابت، مجبور بوده اند از این قیمت ها متابعت و سطح قیمت های گندم صادراتی خود را کاهش دهند.

هم اکنون (تا مارس ۱۹۹۰) بیش از سی کشور (عمدتاً در حال توسعه) از تسهیلات مربوط به این قانون و قانون « PL480 » استفاده می کنند که تعدادی از آنها عبارتند از: الجزایر، بنگلادش، برزیل، بلغارستان، برونڈی، چین، کلمبیا، مصر، فنلاند، هندوستان، عراق، رژیم اشغالگر قدس،

فروشهای نقدی ایالات متحده آمریکا از ۸۴ درصد به ۲۴ درصد طی دوره مورد بررسی کاهش نشان میدهد.

صورتی که محدودیت ایجاد شده بیش از ۳ درصد صادرات کالا به آن کشور در سال قبل باشد، کشاورزان تحت حمایت خاص مالی قرار می‌گیرند.

۹- کمکهای غذایی: این کشور تحت کنوانسیون کمکهای غذایی ۱۹۸۰ تعهد نمود سالیانه ۱/۸۹ میلیون تن (معادل گندم) ۲ به کشورهای در حال توسعه اهدا نماید اما در کنوانسیون ۱۹۸۶ این کشور حداقل، تعهد به اهدای سالیانه معادل ۴/۴۷ میلیون تن گندم نموده است

روشهای پیش‌بینی شده آزمایشی جهت توسعه صادرات میباشد که صرفاً به منظور حفظ سطح ذخیره‌سازی و انباشت کالاهای استراتژیکی بکار میرود که برای اهداف ملی مهم و حیاتی میباشد.

۸- موانع و محدودیتهای صادراتی: صادرات غلات میتواند تحت شرایط زیر محدود گردد:

الف: تحت قانون اختیارات ویژه ریاست جمهوری در مورد امنیت ملی

ب: اعلان جنگ توسط کنگره لازم به ذکر است که برابر قانون امنیت غذایی ۱۹۸۵ چنانچه در اثر محدودیتهای تجاری ایجاد شده (جهت صدور کالا توسط ایالات متحده آمریکا به کشورهای خاص) زیانی متوجه کشاورزان این کشور گردد در

(۱): این گونه معاملات تهاتری معمولاً بدنبال ایجاد تغییراتی در سقف تعیین شده ذخائر استراتژیک ملی آمریکا صورت می‌پذیرد که براساس آن در صورتی که ذخائر موجود بیشتر از سقف ذخائر تعیین شده استراتژیک باشد (بصورت تهاتری) صادر و در صورتی که کمتر از حد تعیین شده باشد تامین میگردد.

(۲): در صورتیکه هر یک از اعضاء کمک کننده در نظر داشته باشند، بجای گندم، سایر غلات یا فرآورده‌های آنرا هدیه کنند، بایستی میزان کمک آنها معادل میزان کمک تعیین شده آنها برای گندم باشد که در هر مورد توسط شورای بین‌المللی گندم تعیین شده است بعنوان مثال یک تن گندم یا یک تن جو، ذرت، ارزن، چاودار، یولاف و سورگم برابری می‌کند اما ۲/۴ تن گندم معادل یک تن برنج میباشد. این نسبتها برای ماکارونی، آرد گندم، آرد جو، آرد ذرت، آرد چاودار و آرد یولاف به ترتیب معادل ۰/۵۰، ۰/۷۳، ۰/۵۰، ۰/۵۹، ۰/۶۳ و ۰/۸۰ تن در مقابل یک تن گندم تعیین شده است.